

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายจิรนิติ หะวานนท์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๖๙

เรื่องพิจารณาที่ ๒๑/๒๕๖๘

วันที่ ๒๑ เดือน มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๙

ระหว่าง { ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ผู้ร้อง
- ผู้ถูกร้อง

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ความเห็น

ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยในคดีหมายเลขดำที่ ผบ ๑๕๖ - ๒๘๐/๒๕๖๒ คดีหมายเลขแดงที่ ผบ ๘๒๒ - ๙๔๖/๒๕๖๒ ว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อหลักนิติธรรม เพิ่มภาระและจำกัดสิทธิของผู้ประกอบการในทรัพย์สินเกินสมควรแก่เหตุ ให้ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเกินกว่าค่าเสียหายที่แท้จริง เปิดช่องให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายย้อนหลังได้ ซึ่งเป็นค่าเสียหายที่มีเจตนารมณ์ในทางอาญาแฝงอยู่เช่นเดียวกับโทษทางอาญาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและลงโทษผู้กระทำผิดให้เด็ดขาด ไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำ ความผิด ไม่เสมอภาคทางกฎหมายและเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม และมาตรา ๓๗ หรือไม่

พิจารณาข้อเท็จจริง เอกสารประกอบ และคำโต้แย้งของจำเลยแล้ว ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญ ต้องวินิจฉัยมีเพียงว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจาก จำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไข การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนว่า กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อ หลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม เป็นบทบัญญัติกำหนดหลักแห่งความเสมอภาคของบุคคลและ ห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าเพราะเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด ส่วนมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินและการสืบมรดกของ บุคคล สำหรับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มีเจตนารมณ์ที่สำคัญประการหนึ่งคือ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่ถูกเอาเปรียบให้ได้รับความเป็นธรรม กำหนดกระบวนการในการเรียกร้อง ค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคซึ่งตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบผู้ประกอบการธุรกิจ ให้เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้อง ของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพ โดยมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำที่ถูกฟ้องร้องเกิดจากการที่ ผู้ประกอบธุรกิจกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภคหรือกระทำการ อันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบธุรกิจชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจ จ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการ ได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบธุรกิจ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้บริโภคมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย” และวรรคสอง บัญญัติว่า “การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจกำหนดได้ไม่เกินสองเท่าของ

ค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด”

ประเทศไทยเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจการผลิตและการบริโภคจำนวนมาก (Mass production, Mass consumption) อุตสาหกรรมผลิตสินค้าจำนวนมากออกสู่ตลาดผู้บริโภคจำนวนมาก การควบคุมคุณภาพสินค้าเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อป้องกันผลกระทบต่อผู้บริโภคในวงกว้าง กฎหมายเฉพาะต่าง ๆ อาจไม่สามารถป้องกันสินค้าที่ไม่ปลอดภัยออกสู่ตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีกฎหมายกำหนดความรับผิดชอบของผู้ผลิตสินค้าเพื่อเยียวยาผู้บริโภคที่ประสบความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ผลิตต้องควบคุมคุณภาพสินค้าอย่างจริงจัง บังเกิดเป็นความปลอดภัยแก่สังคมส่วนรวม บทบัญญัติมาตรา ๔๒ ดังกล่าว มีเจตนารมณ์ป้องปรามและลงโทษผู้ประกอบการธุรกิจที่เอาเปรียบผู้บริโภค ด้วยการกำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษแก่ผู้บริโภค โดยกำหนดกรอบเงื่อนไขการใช้ดุลยพินิจของศาลในการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษไว้สามประการ ประการที่หนึ่ง เงื่อนไขเกี่ยวกับการกระทำของผู้ประกอบการธุรกิจ ศาลจะใช้ดุลยพินิจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ก็ต่อเมื่อผู้ประกอบการธุรกิจกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภค หรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือประกอบการอันยอมเป็นที่ยอมรับของประชาชน ประการที่สอง เงื่อนไขการใช้ดุลยพินิจกำหนดจำนวนค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ โดยกำหนดให้ศาลพิจารณาจากพฤติการณ์ต่าง ๆ ในคดีทั้งฝ่ายผู้บริโภคและผู้ประกอบการให้ได้ดุลยภาพอันได้แก่ ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นและการที่ผู้บริโภคมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหาย ประการที่สาม เงื่อนไขเกี่ยวกับจำนวนค่าเสียหายเพื่อการลงโทษสูงสุดที่ศาลมีอำนาจกำหนดได้ โดยบทบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจศาลกำหนดได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาท ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ นอกเหนือจากค่าเสียหายที่แท้จริงตามบทบัญญัติมาตรานี้ ศาลต้องใช้ดุลยพินิจตามกรอบเงื่อนไขดังกล่าวไม่สามารถกระทำได้ตามอำเภอใจ ดังนั้น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร” จึงเป็นบทบัญญัติที่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนระหว่างการกระทำความผิดกับจำนวนเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจต้องรับผิดชอบ

ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของผู้ประกอบธุรกิจเกินสมควรแก่เหตุ ไม่กระทบศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งไม่ใช่บทกฎหมายที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลอันจะขัดต่อหลักความเสมอภาคในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาล และไม่กระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม และ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร” ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง

(นายจิรนิติ หะวานนท์)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ